

PO SEDMAŠEDESÁTI LETECH (Na okraj encykliky *Ut unum sint*)

O slavnosti Nanebevstoupení Páně, 25. května 1995 vydal současný papež encykliku *O ekumenickém úsilí*. Je to vlastně druhá encyklika římského biskupa, monotematicky zaměřená k problematice ekumenismu. První text tohoto druhu vydal papež Pius XI. v roce 1928 pod názvem *Mortalium animos*. Mezi oběma texty leží téměř sedm desítek let — a naprostý zlom, který v přístupu k ekumenismu v katolické církvi nastal druhým Vatikánským koncilem. V *Mortalium animos* tehdejší papež reaguje na počínající ekumenické hnutí (světová konference pro Víru a řád v Lausanne 1927) zákazem účasti katolíků na těchto snahách. Pokládá je za „blud, který rozbíjí sám základ katolické víry“. Vždyť „pracovat k jednotě křesťanů nelze jinak, než snahou o návrat oddělených k jediné pravé církvi Kristově, od níž, naneštěstí, svého času byli odpadli“. Psáno roku 1928.

„Katolická církev s nadějí přijímá ekumenické úsilí za své jako imperativ křesťanského svědomí osvíceného vírou a vedeného láskou.“ Psáno roku 1995. Jakoby to nebyla jen jiná doba, nýbrž i jiná církev. V pohledu papežově však jde o něco jiného: o novou intervenci milosti Ducha svatého, které se dostalo našim generacím na sklonku druhého křesťanského tisíciletí.

Základní pozice, kterou nová encyklika vyjadřuje, se prakticky neodklání od oficiálních dokumentů druhého Vatikánského koncilu. Po této stránce není encyklika *Ut unum sint* ničím převratným. Závazky, které církev na koncilu na sebe vzala, jsou jen znovu potvrzeny a ekumenická cesta tehdy nastoupená prohlášena za „nezvratnou“. Přesto však v encyklice zaznívají nové tóny. Jmenujme alespoň některé.

Se znatelným zaujetím, až dojetím, vzpomíná papež na své četné cesty, při nichž se setkával s představiteli jiných církví, anebo na návštěvy, které představitelé různých církví vykonali v Římě. Tato osobní setkávání vytvářela specifická pouta a stala se nezapomenutelným svědectvím Božího vedení na dlouhé pouti k jednotě: „Pán nás opravdu vzal za ruku a vede nás“, vyznává římský pontifex.

Zajímavá je myšlenka, objevující se hned v úvodu, že mučedníci, kteří v následování cesty kříže položili svůj život na svědectví víry, vytvořili reality duchovního společenství, jež není rozděleno hranicemi mezi viditelnými církvemi. Jsou zároveň „důkazem, že každý prvek rozdělení může být překlenut a překonán v úplném darování se pro věc evangelia“. Cesta k jednotě je cestou oběti a papež v závěru své encykliky vyzývá, abychom společně prosili

o milost pohotovosti k oběti jednoty. Papež je si vědom překážek a nesplněných úkolů. Výsledky četných dohod nebyly dosud přijaty tak, aby se promítly do praxe celého Božího lidu. Řada témat čeká na své hlubší studium. Přesto: V procesu jednoty „nesmí nikdo ukládat žádná další břemena kromě těch nezbytných“. Shodneme se však na tom, která jsou opravdu nezbytná?

Autor encykliky je přesvědčen, že jeho úřad nástupce Petrova je Bohem ustanovený „trvalý a viditelný zdroj a základ jednoty“. Je si vědom, že tato myšlenka „působí obtíže většině ostatních křesťanů“, ovšem připisuje to pouze „jistým bolestným vzpomínkám“. Je potěšen, že v některých kruzích ekumenického hnutí se otázka ‚úřadu jednoty‘ stává předmětem studia. Sám chce ze své strany přispět k tomu, aby role římského biskupa ve službě jednotě byla kladně pochopena i mimo hranice církví, jež mají plné společenství s Římem. Právě příběh Petrův, příběh lidské slabosti a trojího zapření ukazuje, že petrovska služba v církvi „vyplývá výhradně z milosti“. Úřad papežův je úřadem zvláštní odpovědnosti a pokorné služby. Papežský primát není definován nárokem na moc, nýbrž unikátní službou jednotě Božího lidu. „Necítí dnes mnozí, kteří se zapojili do ekumenismu, potřebu takové služby?“ Jan Pavel II. se k této odpovědnosti důrazně hlásí.

To je opravdu pěkná myšlenka. Nejasné však zůstává jedno: Encyklika potvrzuje model jednoty místních církví, který bezpochyby platí v katolické církvi: „Všechny církve [rozuměj: místní] jsou v plném a viditelném společenství, protože všichni pastýři jsou ve společenství s Petrem, tudíž [!] spojeni v Kristu“. Ponechme stranou poněkud neproblematicky užitě ‚tudíž‘. Otázkou je, zda tento model, platný v katolické církvi, má platnost univerzální. Encyklika se na jednom místě zdá něco takového naznačovat: „Tento Petrův úřad musí pokračovat, aby mohla být církev pod vedením své jediné hlavy, kterou je Ježíš Kristus, ve světě přítomna jako společenství všech jeho učedníků.“ Toto by mohlo, v určité interpretaci, znamenat, že ti křesťané, kteří se z nějakého důvodu budou zdráhat uznat Petrův úřad, nepatří do veškerenstva ‚Kristových učedníků‘; výpustka slova ‚omnes‘ v titulu encykliky (celý citát zní přece: „*ut omnes unum sint*“) by pak byla hrozivá. Tomu ovšem odporují jak papežovy úvahy o jeho úřadu, tak celý tón encykliky.

Jakoby rychlost, s níž katolický ekumenismus prošel svou dosavadní třicetiletou cestu, byla zároveň nebezpečná: Tím rychleji jsme se dostali od periferních k centrálním otázkám, kde není snadných řešení. Ale sluší se ocenit odvahu, s níž papež tyto otázky neobchází a k jejich řešení srdečně a pokorně zve.

Navrhuje i rovinu, na které je třeba toto řešení hledat: úplná oddanost věci evangelia v sebezapření až mučednickém. Tímto způsobem vzni-

kají duchovní reality, před nimiž doktrinalisté a kanonisté budou kapitulovat.

Pavel Filipi

OTEVŘENÍ NOVÉ BUDOVY EVANGELICKÉ TEOLOGICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Událost to byla ohromná. Po několikaměsíční rekonstrukci mohla být slavnostně otevřena nová budova Evangelické teologické fakulty. Z nanejvýš skromných poměrů, v nichž Komenského fakulta existovala za doby komunistického Československa v pražské Jungmannově 9, se přestěhovala do prostorné budovy, nabízející velkorysé a lákavé předpoklady ke vší teologické práci. Pro mnohé účastníky znamenala slavnost otevření na první neděli adventní 1995 událost, jež připouští, podobně jako zázrak, pouze údiv a vděčnost. Jakou by asi měl radost zesnulý Miroslav Krejčí, který mě v roce 1977 poprvé provázel teologickou fakultou a zasvěcoval do celé situace! Stále znovu a s hrdostí vyprávěl o významu a dějinách fakulty, a dodal: „*Bude důležitá i v budoucnosti. Pravda zvítězí*“.

Pro mne bylo významné, že na počátku tohoto slavnostního dne byly bohoslužby v kostele u Salvátora a v závěru adventní hudební nešpory, takže církev a bohoslužebný život tvořily jasný *cantus firmus*.

Bylo tak doloženo, co pověděl synodní senior Pavel Smetana ve svém slavnostním kázání: „*Co by bylo z teologického učiliště, kde by se přemýšlelo o Bohu, kde by se lidská mysl obírala Božím zjevením, když by zde nebyl přítomen ukřižovaný a vzkříšený Pán*“. V takovém teologicko-duchovním horizontu mělo své místo a svou váhu odpolední shromáždění v nové budově. Přítomnost rektora univerzity, děkanů jiných fakult, zástupců ministerstev, politiků atd. byla pro mnohé pozoruhodnou a novou zkušeností. Mně to ukázalo na novou situaci a přinejmenším vnějšně viditelnou spjatost teologické fakulty jak s životem Karlovy univerzity, tak s českou společností a veřejností. Domnívám se, že práce a působení nynější Evangelické teologické fakulty na Karlově univerzitě přispěje k tomu, že nastalá vnější spjatost bude působit i vnitřně: vyzařovat do univerzity a tím i do společnosti a veřejnosti.

Mimořádným přínosem k tomu bylo symposium, k němuž fakulta při této slavnostní příležitosti zvala.